

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in universam Aristotelis - Cod. Ettenheim-Münster 157

Aristoteles

[S.l.], 1611

[Quaestio secunda]

[urn:nbn:de:bsz:31-117375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-117375)

Qualis sit Logica habitus?

Qui primus quod in fronte centrali ponitur, sit ipsius generis, ut
docet Fonseca de Institutionum doctrina, ubi postulat et in
hac 2. q. proemiali, Logicæ generis explicamus, quod sit et leg
hic habitus obiter, ex actione tractatione,

habitus generis
est habitus

Dilata. Et in hac quaestione extra con
firm est, supremam Logicæ generis esse qualita
tatem, per quem Logicæ habitus a dis
ab actuali Logicæ differt, deinde generis par
quod Logicæ sit habitus intellectus, non voluntatis, nec
potentia, per quod differt a Iustitia, Caritate, et
eis virtutibus siue habitibus, qui vel in voluntate, vel in alia
potentia resident. Ad hoc habitus intellectus et dicitur
ex Aristotele. b. Eth. c. 3. in eos quos Aristoteles ibidem vocat habi
tus veros (non male dixisset veridicos) seu VIRTUTES.

Habitus veri

et in habitus FALSOS, qui non sunt virtutes. Habitus veri
siue virtutes, ut Aristoteles inquit, sunt quibus anima affirmans
aut negans verum dicit, hoc est, qui intellectum cui inhærent
habilem ac facilem addunt ad elicandos actus veros tantum
nunquam autem falsos; huiusmodi autem sunt isti. scilicet ARTE
Scientiam, Prudentiam, Sapientiam, Intellectum. Fieri
enim non potest, ut alius actus qui ab his habitibus elicetur
sit falsus.

Habitus falsi

Habitus falsi dicuntur quibus contingit men
tiri, hoc est, qui intellectum cui inhærent, non minus
promptum et facilem addunt, ad veros actus elicendos, quam

ad falsum. Huiusmodi sunt fides humana, suspitio, existimatio
 et opinio. Nam existimatione et opinio ne fieri potest
 est, ut mentiamur, hoc est, falsum iudicium de re aliqua
 ferimus. Merito autem negantur isti habitus esse
 habitus. Vnde et proprie accepta dicitur habitus qui
 bonum sicut habentem, et opus eius bonum reddit, atque falsi actus
 vero eliciunt predicti habitus non sunt opus bonum
 neque aliquam meliorem seu deteriorem faciunt
 dici non debent. His ita declaratis, con- logica habi-
 non esse habitum falsum, sed verum, seu veri, tus verus.
 veritatem intellectus. Quia fieri non potest
 passionis et actus, a Logico habitu profecti illant;
 quod sane nulla daretur, nulli rei certa et infallibilis, fieri;
 siquidem ad ista intenditur et utantur Logica praecepta
 instrumentis sciendi. Illud quod est certa et ista, successus
 quibus de nomine LOGICUS, Logica tribuendo litiget, dabo
 illa, l. p. de Nat. Logica. c. 3. de quo alius.

Dubium est inter quosdam recentiores (non veteres) de
 ceat Logica tantum esse instrumentum seu habitum instrumentalem
 an Logica sit habitus principalis, an instrumentalis. Pro quo in
 deligendo nota habitum instrumentalem, recte describitur a
 barella, libro citato. c. ii. cum alterius ad habitum acqui-
 sionem dirigatur, et expter illam constatur propter finem. Isti
 principalis vero habitus ille dicitur, qui sui ipsius gratia
 est, nec per se dirigatur ad alterum acquisitionem; Ambrosio
 tatis sit prima conclusio, Logica est habitus instrumentalis; alterum membra
 taris, seu organici et adiuuicularis. Ita docet forte
 morio in praedicatione in Porphyriana, de Peripateticis.

Subiit an Logica
 instrumentalis
 sit principalis
 dicitur instrumentalis
 dicitur principalis
 dicitur Logica
 dicitur Logica
 dicitur Logica

Quod ad Artis auctoritatem attinet dubitari non potest
 si illa sententia sit vera et docuerit, ut lib. cit. c. 4. dicitur
 de Zabarella ex p. Top. c. 8. Tria enim problemata quae
 Philosophi isidem enuncerant ait: Quodam problema natura
 Ethica scilicet, seu moralia, utile est si te tenent & e-
 ligendum vel fugiendum, cuiusmodi problema
 voluptas sit eligenda esse vel. Quodam
 Latina, tantum ad sciendum, ut an M.
 sci re: Quodam vero Logica scilicet
 huius horum Cui est nec ad eligendum
 ad sciendum tantum & admirantur autem sunt ad in-
 taliam; plerumque enim ipsa quidem p se non volunt cogno-
 re, sed aliorum gratia ut p illa aliud quiddam cognoscant.
 Altera probatur hoc, quia, ut supra, etiam patet ex ipsa inscriptione quae
 vel ipse, vel arte eius discipuli, huius ab ipso scriptis, Logi-
 cis scriptis, pperunt, dum ea vocant Organum. Quia si-
 licet, ac scientiam realem. Denique probatur supra con-
 clusio haec ratione. Quia ille habitus est instrumentalis non
 principalis & cuius finis ac subiectum attribuitur, et instru-
 mentum; Sed Logica est talis habitus; Ergo est instrumentalis
 non principalis habitus. Maior p se patet, ex de-
 scriptione. habitus instrumentalis, quae non aliunde quam a
 fine, et obiecto determinatur est, aut hinc Alexander de Fluxi
 2. Meta. textu. 3. et generaliter etiam ex consuetudine
 aliorum habituum instrumentalium. Proportio facta est
 ars. v. g. tantum propterea est, ac dicitur habitus instru-
 mentalis, quia obiectum suum non habet circa quod

Quodlibet p. 1.

etiam.

etiam talis
est Logica

altera probatur
in Artibus.

3. Probatur.

ueritate seu potius fine sunt fructus, quae sunt instrumenta
 haec, quae adtentat arte conitadi, et militari. Ergo in modo
 dixerunt, ut Ito, uisio, ac Iylli, ex omni hinc sint instru-
 menta, qd' dicit realia, accipiuntur et utantur, ut hinc dicitur
 est habitus instrumentalis, q' eos pro fine ac dicto habet, ut postea
 Et hinc conductione colligendum est, non solum
 ni' quod os sed ipsam etiam habitum Logicum
 Ingentium seu instrumentarium, hinc substantiue
 instrumentum recte nominari. Nam sicut B. Similitudinem
 e' propinquum instrum, intellectus, quibz' utrumq' eia
 a habitu, eodem modo lectu instrum est, sed
 orationem et nung' spinguum. Utitur enim illo p' acty, ab illo
 elicitos, quibz' spingue ab arca uera in e' sequuntur.
 Dubium est, ut an habitus Logica sit hinc, an ars, an alterius generis
 ac non habitus; pro quo dissoluendo notandum est, hinc Caelum
 et habitum, licet uterq' de habitu sit, sed 3' tribz' mo-
 quatur modis, q' ad hinc dubium facit ut accipi a Partis. Primo, s' accipitur
 ania latissime funditur, et igitur qualibetq' cognitio, seu
 certam et infallibilem, seu incertam et fallibilem. Quoniam dicitur, quod
 ay hinc, in situ, q' certa tantum eorum cogitae, siue p' hinc
 xer, seu divisionem, seu demonstrationem, seu alio modo cogi-
 sota, quo sensu si quis nunc e' esse aliam. Et hinc. 1. Post.
 dixit nos hinc p'incipia de ueritatibus sine demonstratione et
 hinc exactione quam conclusionibus etc. Tertio, hinc hinc sunt hinc
 hinc pro ea tantum hinc, qua per aliquam de ueritatibus
 habitus. Quarto de hinc, digesti hinc, pro ea tantum hinc de
 ueritatibus accipitur, qua per causas spingum habitus hinc
 animi constitutione, quod se hinc illa aliter habere non possit ob
 talem causam; et cuius finis est sola consideratio ueritatis.

2da conclusio.

bona acc.
evidentia.

cognitio. Id est veritas sit et conclusio; Logica est Stratagemata
ita priora figura vera, et quod ad primum attinet, ita certum est
conclusio ut probatione non egeat. Quod dicitur et s. probatur
facile. Simile habetur dicitur tunc, Quia 3 et 2 acceptione
q. habet bonae definitionis, divisionis, et demonstrationis. Simile habetur
Logica ear habet, Nam per modum orationis precepti
de videndi definita dividit. V. g. Universale,
accu, Argumentationem, syllogismum etc. de plurimo
stratagemata, bonae elicit, ex c. Quod demonstratur
debeat, ex opposito namque immediatis etc. de
1. de st. c. 1. ex eam finali hoc modo. t.
Scientiam debet gignere ex oppositionibus, namque immediatis, et
sed demonstratur est tunc gignere scientiam; De quo gignat ex opposito
rationibus, namque, in mediatis et Simile de demonstratione, tunc
de potest dicitur. Syllogismum gignere, ex tunc sicut dicitur in
et bonam definitionem, ex parte et dicitur vel ex ~~causa~~ in
terminis; et bonam divisionem cuiusq. sui ex talibus membris
dividentibus, tali forma dispositis.

Sententia habet
relatae

Sed contra hanc conclusionem videtur ostendere causa dicitur
na 1. lib. de natura Log. c. 3. Franciscus Bicolominus
in Ethicam grad. 5. c. 24 et post eos dicitur. in de hie
digest. 40. et alii. Nam dicitur Logica esse actum esse in
scientiam, sed Ethica et Scientiam perquam deo
habitu instrumentalium natura. Argumentum potest esse
desumit Sabarella ex doctrina Ar. q. in. b. Ethic.
et, oes circa quas necessari possunt haberi intellectui in de
stantiam classes dispartitur, alias enim actus et semper
ternas esse dicit, eas scilicet quae vel ipsae per se se nig

Nec est unquam generantur vel creantur a natura. Ut Augustinus ac
 Celsus. Illi si sunt, non a voluntate nostra sed a natura
 a naturalibus causis independentes a voluntate nostra sunt. Alii
 autem esse contingunt, quod a nostra libera voluntate pendet, quod
 cum non potest necesse est in arbitrio nostro consistere ut
 de
 nostro arbitrio est vel non est. Deinde
 dicitur tunc tantum circa primum esse rem
 alteram vero, autem de providentia. Atque
 mihi de res inter quas habet Logica esse
 et materia sed ab hominibus arbitrata esse
 dicitur de istis fabricant, cum videtur naturae
 factoreque vestirent. Ergo Logica non est scientia

ad hoc autem utrum auctoritatem de hoc, non ad hoc. *Quia non videtur
 naturae esse.*
 Quia, cum dicitur quando enim dicuntur Logica esse scientiam
 tunc tantum de ista in quibusdaem potissima receptione
 modo non posita. *Logica non
 est scientiam
 quarto modo.*
 sed, et cum teste S. Bonaventura in .i. dist. 30. art. 2.
 quod nota simpliciter et absolute dicitur, et hoc potiori
 et nobiliori significato, cum non videtur Logica simpliciter
 esse vocanda, sed potius Organum scientiarum
 et instrumentum, ut etiam ex Boetio docet. S. Tho-
 mas de Trinitate, q. 5. art. 1. ad 2.

Deinde ad eorum arguta respondeo primo, eo quod non probari quia
 non Logica non sit scia quod modo sumpta, cuius responsi boni-
 tas constat ex eo quod alioqui Ethica, quod etiam circa contin-
 gentia illo modo sumpta, non posset vocari scia, quam in Ethicis
 ipse Hieronymus teste *Et in meo Ethica scientiam Logica.*
 nominali. Respondeo quoque cum S. Thomas, super citatam

*Quia non videtur
 naturae esse.*
*Logica non
 est scientiam
 quarto modo.*

*Et se habet
 scientiam ad
 Ethicam sicut ad
 Logica.*

at. c. 1. loc. 3. et il. p. ibidem sub linea; contingit tale
quod. Atque ibi legitur. Dupl. iter cognosc. possunt uno modo
Secundum rationem universalem, alio secundum particularem.
Priori modo scripta sui contingenti. Cuius S. Thomas et
mutabiliter sunt et definiti. et de monstrari possunt. id est
ad tertium demonstrativum prius eorum cogniti
in posteriori modo sumatur. Sic enim
FACTUM AC DE IDEM TAM ET IDEM
et non aliter.

Doctrina Dub.

An Log. sit The
ordinariis ordinis.

Consultatio doctorum virorum circa prius dubia
de modis. Dubium tertium. Sitat. an Logica
sua speculativa scientia, an practica seu ordinata
cuius distinctione notandum quod, tunc intellectum ad 1. et
3. de 1. et 4. g. tunc habitum intellectus ad 1. et 2.
Metaphysica c. 1. Theoria seu speculativa dicitur, qui
pro ultimo ac proprio suo fine habet solam speculationem
veritatis: qua speculatio describitur intellectus ali
cuius rei per se non ordinata ad aliquid operandum, sed
ad solam veritatem cognoscendam, in qua cognita
quiescit; cuiusmodi est. V. g. hac cognitio qua intelligo, quod
est infinitum, vel mundum in tempore a Deo creatum.

Quid sit habitus
operativus?

Operativus vero seu practicus intellectus et habitus (lati
accepto hoc nomine proprii et practici) est cuius proprium
nis non est sola cognitio rei, sed operatio; talis habitus est
per quem elicio. e. g. huiusmodi iudicia seu examinationes
et mentales: hinc pauperi iam est danda elemosina, et
amore Christi; haec edificanda erit ex lapidibus et
lignis domus: elegantes litterae sunt calamo bene serm.

to magistra. Et supra hanc annotationem, Dubitationem 2a Tertia conclusio.
 respondere concludo tertio, quod Logica non sit speculativa, sed habitus practicus, seu operarius, sicut dicitur rectius; vel ut dicitur habitus.
 Logica est disciplina coactiva. Probatur hac ratione. Probo.
 1o. habitus intellectualis vel simpliciter est speculativus vel practi-
 2o. est intellectuales habitus, sicut est speculativus Logica est
 3o. in partem practicum vel partem speculativam; habitus practicus.
 4o. est practicus seu operarius. Major est
 5o. intellectus practicus, in quo est habitus
 6o. 3. de anima. 2o. 2o. vel speculativa est, vel
 7o. non quia omni actus habitus per habitum intellectuales
 8o. est speculatio, vel notitia practica. Ergo etiam omni habitus
 9o. intellectuales, vel est pars practicus, sicut est habitus practicus cogni-
 10o. tiones: vel pars speculativa, sicut est habitus speculativus; vel
 11o. simul speculativus et practicus, sicut est habitus utriusque, sicut est habitus.
 12o. 1o. prima pars est quod Logica sit habitus intellectuales, sicut est habitus.
 13o. 2o. ratio, initio huius questionis, sicut est habitus. 2a pars est voluntatis.
 14o. est quod non sit speculativa, sicut est habitus doctor a S. Thoma
 15o. citato act. 1o. 2o. 2o. huius verbis. Sicut speculativa sunt
 16o. ut illis, quorum cognitio queritur propter seipsa. Res autem de
 17o. quibus est Logica, non queruntur ad cognoscendum propter se
 18o. ipsas, sed ut adiuvantur quoddam ad alias finis. De
 19o. hoc Aristoteles docet in 1o. S. Thoma. 1o. Met. 1o. 1o. et 3o.
 20o. cum dicitur eodem; que probantur et hac ratione. Quia
 21o. sicut Logica finis non est contemplari, ne cognoscere modum
 22o. dissolvendi taxam, sed fabricare et construere; sicut sicut
 23o. moralis. Ita que auctoritate. 2o. Ethic. 2o. non speculativa

cum quid in se sit, ignorat et docet, sed ut sciat se imbuti, in-
tutum operationes exerceant, ac boni efficiantur, & fructu
non speculativa est, ita vice Logica, nisi de eadem specula-
tiva sed practica est.

Tertia denique minoris pars. Quod Logica
sit, non partim speculativa nec partim
tur etiam, a Coniunctivis, q. 4. art. 2.
tractatu. c. 6. 7. Soane & et alijs autori-
tis. Et probatur.

is ille habitus, ad
itor practicus est certissimus; cuius practicus finis ad quem
referuntur omnes actus, ab eodem eliciti, est proprius seu op-
tio aliqua exercenda; Sed ita se habet Logica, ut
habitus; Ergo simpliciter est practicus & non speculativus.

Maiores constat tunc ex Arte, qui scit ex fine docere
si docet, maxime practicus: tam quia alius nullus habet
intellectus, foret pure ac simpliciter practicus, non non
modo artes, verum ipsa quoque PRÆSENTIA multos actus
sive notitias particulares eliciat, quae secundum se absque
ad quem elicitor considerata sunt pure seculares.

Tabellus ex
tatis docet, Quod confirmatur ex S. Thoma. 6. Eth. 2. 3. c. 2. f.
Christostomo Tabellus ibidem. tract. 2. c. 3. art. 3.

triplex actus Qui ex Arte docet triplicem actus ab artibus Caudam et
ab artibus elici reliquarum disciplinarum operum? circa suas nias
imus. et obiecta elici solere. Primum, ut cognitio praestetur

ca de modo quo aliquid est faciendum; Secundus est in praesenti actu
 alio praxi seu opatio, circa mian exercita. v. g. Dispositio
 domus, Locutio descriptiva, q. Tertius est consideratio, et
 contemplatio operatio exercite seu confecti opit, q. est quasi
 examina an praxis et opatio ad dictamen ac praescrip
 tum primi actus. Tertius exercita, inq. modi actum,
 zona exercet. v. g. statutorig, circa Medicu
 e sculptura et confectum, qui licet semina
 q. speculativus actus sit, ad eo te nulla ars
 sine edet denominari. Eo quod tanquam
 prima et ultima species ad duos anteriores actus artu
 pertinet. Ergo licet etiam logica nostra nonnulla
 conclusiones speculativas dicat, q. te ille ad operationes
 & Logico habet dicitur tanquam si sua natura referretur,
 nec non possit eidem partialem denominationem specu
 abna dote de disciplina imperti, quanquam si q. parti
 reciter, in certa parte pertinet, vellet ab his actibus
 sua arte, sed logica secundum q. et quod aliquam
 doctem, sine aliorum actus speculativam nuncupare, fin
 tali in controversia vocabulorum tantum, non foret liti
 gandum; sed tamen sig. loquendi modus insolens imitandus
 Ep. per firmatae ac. D. Thomae doctrinae, patet responsio ad
 d. Thomae eorum qui co. abra nos probare conantur Logicam
 esse etiam q. in speculativam, eo quod habeat multas species spe
 culativas, inq. modi inqunt sunt, praedicamenta sunt 10,
 Vntia. q. ofis est 120 etc. hinc procedunt integras de notm

279:
 stium

tionem quae dicitur a pure speculatione, et exempli loco, ex
p. Post. c. p. hanc. Tu scilicet constans ex variis, immediatis, et
quibusdam, Tu demonstratio est talis scilicet qui constat ex variis
immediatis, etc. Ergo omni demonstratio significat sciam. Ita
hanc. Tu scilicet constans ex phibitis significat opinioem.
Sed omni dicitur scilicet est talis, et constat ex
his, Ergo omni dicitur scilicet significat opinionem
motivationibus sicut a priori demonstratio est
eis. Sed his non obstantibus respondeo

Respo prima. Etsi praedicta propositio et demonstratio non
practica, sed more speculationis, referri tamen ad
praxi ad practicas, notitias perquam earum principia
Secunda, subcompleta. Respondeo. Do, fingi, hanc ad singula a
concordia enunciatio allata non esse practicas sed specula-
tionem, si scilicet se spectentur, addo tamen practicas
si in ordine ad praeparandum et cognitiones logicae practicas.
Quibus subserviant: atque etiam ex hoc scilicet dicitur opera
PRUDENTIAM (quam oratio sapientiae et potentiae practi-
cae scilicet quid et scilicet quid speculativam nominare in-
det) habere in suo iura singularia dicitur, etiam
propter, speculativam, ut patet in hoc exemplo et in
usu prudentiae. Indigenti ille qui potest debet dare
eleemosynam; hic pauper. v. g. Johannes est indigens
et ego potens; Ergo huic pauperi debet dare eleemosynam.

Deinde ad alios ductuarius respondeo eas non prima apud Ariston legi
 neq. ductuarias de eo quod concluditur quae p. alios inferuntur sicut in
 demonstrabilibus, et per se nota at in libris Post. probatur.

Atq. Arist. citat cap. 1. talem ductuarem habet qualem apud
 lineat, sed talem qualem nos dabo. Et notandum in p. ient
 est. Necessarij autem in sua dem improbabiles opus
 invidunt quia non attendunt id quod cum d.

De q. 47. art. 6. ex parte con. patet docet fieri
 et propter op. is confectas in operativis dis-
 tinctis qualis est Logica; et per se notat
 am axioma; Fias in practica habeat se
 neut prima principia in speculationis. Quia circa aut syllog,
 nam talis superiora ex parte demonstramus, vera ductuaria
 est, quae ex hoc finit syllog. ductuaria inferit quales debent
 esse primae, eundem syllog. Praemissam si q. ex
 ista et sine dorus, qui est ut nos defendat a vento sole,
 et plurijs id. concluderet eam confici debere ex lapidibus et
 lignis, nisi se cogmentati non ex terra et pappo.

Deinde de via hoc dicitur ex eodem. S. Thoma, citata. q. 1.
 art. 1. ad 4. Speculativa et practicum non semper accipi
 proprie et absolute, ut in primo notando dictum est, sed
 aliquando sumi comparative et respectu, quae acceptione car-
 ter quae vel se ipsa vel saltem pro hominum iudicio magis
 operantur in comparatione & alijs, quarum opera et exerciti-
 a, vel non sit tanta, vel saltem non ita incurrant in
 hominum oculis vocantur practica; et e contrario haec ad

1032
priora relata vocantur speculativa. Sicut si dicitur
inquit. S. Thomas agriculturam esse artem practica[m],
Dialecticam vero Theoricam eodem sensu idem S. Thomas
p. 2. q. 5. art. 3. ad 3. Quae artes liberales in or-
dine ad mechanicas vocat speculativas.

Notandum vero ex eodem S. Thoma ibidem totum dicitur
ut sunt Ethica, Logica, Medicina etc. notit
atque p. alios alijs magis propinque ordi-
atque, ut eos qui non propinque accedunt
tantum medijs alijs comparatos ad illos
cedunt vocari speculativos, propinque vero
operarios. Sic inquit S. Thomas. Si cetera
sola sit practica, illa fit pars medicinae, per Autonoma-
riam dicitur practica quae docet modos operationis ad sal-
vatas. Sicut quod talibus apostematis sunt talia remedia
adhibenda. Theorica vero dicitur illa pars Medicinae
quae docet principia, quibus medici diriguntur in opatio-
ne, sed non proprie, at quae docet quod sint genera febr-
um etc. Haec S. Thomas. Eodem modo Logica
et Ethica, sumpta quoad didactica sine alijs ante-
dici poterunt speculativa; sed quoad particulares
actus, quibus propinque diriguntur earum operationes, in-
gulares, dici debebunt practicae seu operative.

Quae
inquit
S. Thoma
Eth. c. 3. 4. et seq. et in lib. Post. et alijs tra-
ctatibus huiusmodi recentioribus eius interpretibus accipitur.

Logica non debet scientiam potius habitum seu disciplinam
 plura organica, seu organica habitum, ut recte do
 text Zabarella, Dandring et Bicolominig post Beckiam
 et s. Thomae supra citatos et A. Vekstein, cl. p. Physic
 comm. 2. p. U. in. Epit. Metaph. tract. 2. c. 1. Eo quod
 scia simpliciter posita, significet tantum principales et
 ut scia, qualem Logicam non esse probatum est.
 scia latius accipitur, ut etiam solent pro
 in vero certo et distinctivo, sic Logica
 recte vocabitur scia quam Ethica, qua
 in. p. Eth. c. 2. concedit esse scientiam

operantiam dicitur non habere licet minus operantibus OPERATIVA
 talis tamen qualis una moralis admittit. Deinde
 quamvis logica imote sit scia seu disciplina operativa,
 non speculativa potest fieri speculativa dicitur oper
 paratib. Prima ad alias artes, magis operativa, ut mat
 mechanica: altera si ipsa prout vultus tactus cogniti
 opera practicaeum elicit competat seum quatenus
 elicit actus minus. Vultus, operationis proprias
 scia in scia logica loci quibus primis recte poni potest
 habitus intellectus, seu, organicus; vel scia organica, ut, operante
 ut ablatum practica, quia hoc ipso quod organum seu organ
 nis habitus esse dicitur, denotatur implicite, sed satis clare
 tamen, quod non sit scia, sed tantum operativa seu directiva
 Si quidem nullus habitus organicus operantis a potest. Item eo ipso etiam
 dicitur, quod non sit scia absolute et simpliciter accepta, imple
 et scia scia, dicitur, dicitur profectum.

Siquis tertio, dicesse auctor, circa hujus quæstionem, de
via inter se dissidentes, quorum alij dicit Logicam esse finem
alij negant; alij practicam dici volunt, alij speculativam
alij naturalem, alij utramque, etc. Non de ipsa, sed de in
modo loquendi a nobis et facer sese di comparare.
Ac proinde ego dictis facile conciliari posse

Quæstio Tertia.

De Fine Logice

Intequam respondeatur ad quæstionem notandam
habitualem de viis fine quæstio prædicitur com-
uel ut est habitus totalis, in ordine ad totalem finem
universorum, actus quos qui ipsi tribuuntur, vel ut dicitur
tantum partialis. V. g. unius conclusionis et actus, vel paucis
rum, nos hic de totali Logica de fine agemus, Ego
quibus partialiter facile poterat colligi.

TRANSIENS
Operatio qd?

Notandum est, ex 1° Boetii. 1° Eth. 2° 1° lit. CD.
operationem coarctatam esse duplicem, unam
vel in ipso operante, ut videre, velie, audire, etc. de
TRANSIENS. ea vocatur TRANSIENS operatio. Altera autem
non manet in agente, sed transit et exercetur circa
miam aliam aliquam extra operantem constitutam. Ut
Cyphari factio, equitatio, edificatio, scriptio, etc. qd
caam dicitur operatio transiens. Transit in terminum

Operatio
transiens Duplex
est sunt.

ex parte ad aliquam miam extra operantem consti-
tutam. Adhuc transeuntis operationes, etc.